

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ТОГТООЛ

2020 оны 1 дүгээр сарын 8-
ны өдөр

Улаанбаатар хот

Дугаар 13

ЖАГСААЛТ БАТЛАХ ТУХАЙ

Соёлын өвийг хамгаалах тухай хуулийн 13.1.7-д заасныг үндэслэн Монгол Улсын Засгийн газраас ТОГТООХ нь:

1. **“Улсын хамгаалалтад байх түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгалын жагсаалт”**-ыг хавсралт ёсоор баталсугай.
2. Жагсаалтад орсон үл хөдлөх дурсгалын эх төрх, бүрэн бүтэн байдлыг хамгаалах талаар холбогдох арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэхийг Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайд Ё.Баатарбилэгт, үл хөдлөх дурсгалыг хамгаалах, сэргээн засварлахад шаардагдах зардлыг жил бүрийн улсын төсөвт тусгаж байхыг Сангийн сайд Ч.Хүрэлбаатарт тус тус даалгасугай.
3. Энэ тогтоол гарсантай холбогдуулан “Түүх, соёлын үл хөдлөх дурсгалын жагсаалт батлах тухай” Засгийн газрын 2008 оны 5 дугаар сарын 14-ний өдрийн 175 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцсугай.

Монгол Улсын Ерөнхий сайд

Боловсрол, соёл, шинжлэх
ухаан, спортын сайд

У.ХҮРЭЛСҮХ

Ё.БААТАРБИЛЭГ

УЛСЫН ХАМГААЛАЛТАД БАЙХ ТҮҮХ, СОЁЛЫН ҮЛ ХӨДЛӨХ

ДУРСГАЛЫН ЖАГСААЛТ

№	Аймаг, сумын нэрс	Дурсгалын нэрс
1. Архангай аймаг		
1.	Батцэнгэл	Луу гүний хүрээний цогчин дуган
2.		Худгийн толгойн Хүннүгийн оршуулгын газар
3.		Цацын дэнжийн цогцолбор дурсгал
4.	Ихтамир	Алтан сандал уулын цогцолбор дурсгал
5.		Баянцагааны хөндийн буган чулуун хөшөөд
6.		Тайхар чулуу
7.	Өгийнуур	Талын гурван хэрэм
8.	Өндөр-Улаан	Балгасан тал (Гол мод-2)-ын Хүннүгийн язгууртны оршуулгын газар
9.		Их Жаргалантын цогцолбор дурсгал
10.	Тариат	Дадгын өвөлжөөний хүн чулуун хөшөөд
11.	Хашаат	Хөшөө Цайдмын цогцолбор дурсгал
12.	Хотонт	Баянголын амны “Дөрвөлжингүүд” гэх булш
13.		Дойтын толгойн туурь
14.		Хар балгас
15.	Эрдэнэбулган	Булган уулын бурхадын зураг
16.		Зая гэгээний хийдийн цогцолбор
17.	Эрдэнэмандал	Гол модны Хүннүгийн язгууртны оршуулгын газар
18.		Хархул хааны балгас
2. Баян-Өлгий аймаг		
1.	Баяннуур	Цагаан Хөшөөтийн хүн чулуун хөшөө
2.	Бугат	Эрээн Харганатын хөшөө
3.	Буянт	Хөлцөөтийн хадны зураг
4.	Ногооннуур	Сумын төвд орших хүн чулуун хөшөө
5.		Ямаат Улаан уулын хүн чулуун хөшөө
6.	Сагсай	Даяннуур орчмын хүн чулуун хөшөө
7.	Улаанхус	Бага Ойгорын хадны зураг
8.		Хар ямаатын голын хүн чулуун хөшөө

9.	Цэнгэл	Арал толгойн хадны зураг
10.		Билүүтийн хадны зураг
11.		Могойтын рашааны хүн чулуун хөшөө
12.		Цагаан голын цогцолбор дурсгал
13.		Шивээт Хайрханы хадны зураг
3. Баянхонгор		
1.	Баянлиг	Бичигтийн амны хадны зураг
2.		Зоог Зуухын чулуун зэвсгийн бууц
3.		Лигийн Цагаан агуй
4.	Бөмбөгөр	Тай нуурын гэрэлт хөшөө
5.	Бууцагаан	Дундмандал, Адагмандал уулын хадны зураг, бичээс
6.	Галуут	Бурхант хясааны бурхадын хөрөг, бичээс
7.		Чин сүжигт Номун хааны хийдийн цогцолбор,
8.	Өлзийт	Замын Хашаатын хадны зураг
9.		Их Булган уулын чулуун зэвсгийн суурин, хиргисүүр
10.		Уран хайрханы чулуун зэвсгийн бууц
11.	Эрдэнэцогт	Хачин ламын сүм
12.		Шатар чулууны цогцолбор дурсгал
4. Булган аймаг		
1.	Баян-Агт	Шивээт улааны цогцолбор дурсгал
2.	Баяннуур	Майхан уулын Шороон бумбагар
3.	Бугат	Бичигтийн гарамны хадны зураг
4.	Дашинчилэн	Харбухын балгас
5.		Цогтын Цагаан байшин, гэрэлт хөшөө
6.		Чин толгойн балгас
7.	Могод	Хөл Асгатын цогцолбор дурсгал
8.	Сайхан	Байширын усны буган чулуун хөшөөд
9.		Моюунчурын гэрэлт хөшөө
10.	Сэлэнгэ	Ингэт толгойн хүн чулуун хөшөө
11.	Хутаг-Өндөр	Бийбулагийн балгас
12.		Төлбөрийн голын чулуун зэвсгийн суурин
5. Говь-Алтай аймаг		
1.	Алтай	Шар тээгийн палеонтологийн дурсгалт газар
2.	Бигэр	Бичигтийн бууцны хадны зураг, бичээс
3.	Дарви	Гурван эрээн нуурын палеонтологийн дурсгалт газар
4.	Жаргалан	Сүмийн дэнжийн цогцолбор дурсгал

5.		Тоосготын хүн чулуун хөшөө
6.	Тонхил	Шататын бэлчирийн цогцолбор дурсгал
7.	Халиун	Цагаан голын хадны зураг
8.	Цогт	Хиргист хоолойн булшнууд
6. Дархан-Уул аймаг		
1.	Орхон	Хүйтэний голын хадны зураг, бичээс
7. Дорноговь аймаг		
1.		Олон байшинтын туурь
2.	Иххэт	Хэсэг байшинтын туурь
3.	Мандах	Сүйхэнтийн палеонтологийн дурсгалт газар
4.	Хатанбулаг	Эргилийн зоон палеонтологийн дурсгалт газар
8. Дорнод аймаг		
1.		Их бурхантын цогцолбор дурсгал
2.	Халхгол	Шонх Таван толгойн хүн чулуун хөшөө
3.	Цагаан-Овоо	Хэрлэн барс хотын туурь, суварга
9. Дундговь аймаг		
1.	Адаацаг	Сүм Хөхбүрдийн балгас
2.	Баянжаргалан	Хүрэн духын палеонтологийн дурсгалт газар
3.	Гурвансайхан	Ярх уулын чулуун зэвсгийн үеийн бууц
4.	Өлзийт	Дэл уулын хадны зураг, бичээс
5.		Сангийн далай хийдийн Цогчин дуган
6.	Эрдэнэдалай	Үнстийн хийдийн Цогчин дуган
10. Завхан аймаг		
1.	Алдархаан	Мөнгөт хясааны хүн чулуун хөшөө
2.	Баянтэс	Хөх хошууны боомын булшнууд
3.	Цэцэн-Уул	Янживын шилийн хүн чулуун хөшөөд
4.	Шилүүстэй	Дааган дэлийн цогцолбор дурсгал
5.		Хөшөөтийн амны хүн чулуун хөшөө
6.	Яруу	Яруугийн голын хүн чулуун хөшөөд
11. Орхон аймаг		
1.	Жаргалант	Айрагийн гозгорын оршуулгын газар
12. Өвөрхангай аймаг		
1.	Баруунбаян-Улаан	Андай сайр, Шанд гол, Таацын гол, Татал голын палеонтологийн дурсгалт газрууд
2.	Бат-Өлзийт	Төвхөн хийд
3.	Гучин-Ус	Өөшийн нуруу, Хөөвөрийн палеонтологийн

		дурсгалт газар
4.	Уянга	Онгийн голын цогцолбор дурсгал
5.	Хайрхандулаан	Хөгшин тээлийн балгас
6.	Хархорин	Гүмбийн дэнжийн буган чулуун хөшөө
7.		Зараа толгойн зураг, бичээс
8.		Мойлтын амны чулуун зэвсгийн бууц
9.		Мэлхий толгойн туурь, мэлхий чулуу
10.		Ханджамцын суварга
11.		Хархорум хотын туурь, чулуун яст мэлхий
12.		Шанхын хийдийн дуганууд
13.		Эрдэнэ зуу хийдийн цогцолбор
13. Өмнөговь аймаг		
1.	Булган	Баянзаг, Төгрөгийн ширээ, Авдрант, Алаг тээгийн палеонтологийн дурсгалт газар
2.		Баянзагийн чулуун зэвсгийн дурсгалт газар
3.		Цахиуртын хөндий чулуун зэвсгийн дархны газар
4.	Гурвантэс	Хэрмийн цав, Цагаан хошуу, Бүгийн цав, Гурилын цав, Алтан-Уул, Нэмэгт, Ухаа толгодын палеонтологийн дурсгалт газар
5.	Манлай	Могойн дэлийн палеонтологийн дурсгалт газар
6.		Шар цавын палеонтологийн дурсгалт газар
7.	Номгон	Бичигтийн хадны зураг
8.	Ханбогд	Байшин цав, Хуурай цав, Үрэлбэ, Амтгайн палеонтологийн дурсгалт газрууд
9.		Дэмчигийн хийд, Эрээтийн хийд, Цогзолын хийдийн туурь
10.		Жавхлант хайрханы хадны зураг
11.	Цогт-Овоо	Алгуй-Улаан цавын палеонтологийн дурсгалт газар
14. Сүхбаатар аймаг		
1.	Дарьганга	Алтан овооны хүн чулуун хөшөөд
2.		Ламтын хүн чулуун хөшөөд
3.		Хөргийн хөндийн хүн чулуун хөшөөд
4.	Мөнххаан	Устай бургастайн чулуун зэвсгийн бууц
5.	Наран	Сөдөтийн цагаан чулууны бичээс
6.	Онгон	Таван толгойн цогцолбор дурсгал
7.		Шивээтийн хүн чулуун хөшөөд

15. Сэлэнгэ аймаг		
1.	Алтанбулаг	Ардын намын Төв хороо, Түр Засгийн газар байрлаж байсан байшин
2.	Баруунбүрэн	Амарбаясгалант хийдийн цогцолбор
16. Төв аймаг		
1.	Алтанбулаг	Өнгөтийн цогцолбор дурсгал
2.		Морин толгойн булшнууд
3.	Батсүмбэр, Борнуур	Ноён уулын Хүннүгийн язгууртны оршуулгын газар
4.	Баянжаргалан	Гуа дов
5.	Баянцагаан	Гашуун балгастайн гэрэлт хөшөө
6.		Хүүхэн хонгорын хүн чулуун хөшөөд
7.		Чихэртийн зоон хүннүгийн оршуулгын газар
8.	Борнуур	Бороогийн суурин
9.	Дэлгэрхаан	Дуутын хар чулууны бичээс
10.		Их хөшөөтийн цогцолбор дурсгал
11.	Зуунмод	Манзуширын хийдийн туурь, бурхадын зураг
12.	Мөнгөнморьт	Бүрхийн дөрвөлжин
13.		Сарьдагийн хийдийн туурь
14.		Тэрэлжийн дөрвөлжин
15.	Өндөрширээт	Уянгын үзүүрийн хадны зураг
16.	Эрдэнэ	Гүнжийн сүмийн үлдэгдэл
17.		Тоньюкукын цогцолбор дурсгал
17. Увс аймаг		
1.	Давст	Бор нурганы хүн чулуун хөшөөд
2.	Зүүнхангай	Зураагийн улаан хадны зураг
3.	Сагил	Дунд Турагийн хад үзүүрийн хадны зураг
4.		Можоогийн хадны зураг
5.	Тариалан	Халхайтын дэнжийн цогцолбор дурсгал
6.	Хяргас	Да лам Цэрэнчимэдийн гэрэлт хөшөө
18. Ховд аймаг		
1.	Манхан	Гурван цэнхэрийн агуйн хадны зураг
2.		Ишгэн толгойн хадны зураг
3.		Тахилтын хотгорын Хүннүгийн язгууртны булш
4.	Мөнххайрхан	Улаан толгойн бичээс
5.	Мөст	Баянзүрхийн цогцолбор дурсгал
6.	Үенч	Ямаан усны хадны зураг

7.	Ховд	Сөргийн хөшөө чулуу
8.	Цэцэг	Халиуны хөтлийн хүн чулуун хөшөө
9.	Эрдэнэбүрэн	Цамбагаравын хадны зураг
19. Хөвсгөл аймаг		
1.	Алаг-Эрдэнэ	Эрхэлийн Улаантолгойн цогцолбор дурсгал
2.	Арбулаг	Эрчүү хотын туурь
3.	Баянзүрх	Монгорцог, Хөнгөрцөгийн хадны зураг
4.	Бүрэнтогтох	Уушигийн өврийн цогцолбор дурсгал
5.	Галт	Бартад бригадын цогцолбор дурсгал
6.	Төмөрбулаг	Зуны голын цогцолбор дурсгал
7.	Цагаан-Уул	Бор хужирын буган чулуун хөшөөд
8.		Хөшөөтийн цогцолбор дурсгал
20. Хэнтий аймаг		
1.	Батширээт	Өглөгчийн хэрэм
2.		Рашаан хадны цогцолбор дурсгал
3.	Баян-Адрага	Дуурлиг нарсны Хүннүгийн язгууртны оршуулгын газар
4.	Баянхутаг	Сэрвэн хаалганы бичээс
5.	Биндэр	Борбулагийн булш
6.	Дэлгэрхаан	Аваргын балгас
7.	Жаргалтхаан	Дуулга уулын Хүннүгийн оршуулгын газар
8.	Мөрөн	Салбар уулын бичээс
9.	Өмнөдэлгэр	Балдан Бэрээвэн хийдийн цогцолбор, бурхадны зураг, бичээс
10.		Дунд Жаргалантын цогцолбор дурсгал
11.	Хэрлэн	Гэлэн гэх хүн чулуун хөшөө
12.		Цэцэн ханы ордны цогцолбор
21. Улаанбаатар хот		
1.	Баянгол	Гандантэгчэнлин хийдийн цогцолбор
2.	Баянзүрх	Ардын намын Төв хороо, Ардын Засгийн газар түр байрлаж байсан байшин
3.		Гачууртын амны хадны зураг
4.		Дарь-Эхийн сүмийн чулуун багана, гол сүм
5.	Сүхбаатар	Дамбадаржаа хийдийн цогцолбор
6.		Дашчойлин хийдийн гэр хэлбэрт модон дуганууд

7.		Чин ван Ханддоржийн байшин
8.		Чойжин ламын сүмийн цогцолбор
9.	Сонгинохайрхан	Туулын Хар түнийн ордны туурь
10.		Богд хааны ногоон ордны цогцолбор
11.	Хан-Уул	Их тэнгэрийн амны хадны зураг
12.	Чингэлтэй	Анхны “Өндөр хоршоо”-ны 2 давхар байшин
13.	Чингэлтэй	Гэсэр сүмийн цогцолбор